

Hemmelig fortjeneste

VG 7.3.98

Det er nå ettertrykkelig dokumentert at NKP i alle år mottok betydelig økonomisk støtte fra Sovjetunionen. Dette har ikke liten betydning ved vurderingen av Lund-rapporten.

Forsker Sven G. Holtsmark ved Institutt for forsvarsstudier har i to kronikker her i VG denne uken påvist hvordan Norges Kommunistiske Parti mottok betydelige beløp fra Sovjetunionens kommunistiske parti (SUKP) de fleste år mellom 1923 og 1990.

De overføringene – pengene ble levert av KGB – som ligger nærmest i tid, har naturlig nok størst interesse. Politbyrået i SUKP bevilget store beløp til NKP i årene fra 1973 til 1990 – med et mulig unntak for 1989.

Temperaturen i den kalde krigen kan avleses i beløpene størrelse. De er særlig høye i første halvdel av 1980-årene, da striden om mellomdistanseraketter og president Reagans stjernekrigsprogram skapte stor spenning mellom blokkene.

Fikk penger

Ifølge Holtsmarks undersøkelse mottok i 1982 Martin Gunnar Knudsen og Hans I. Kleven på vegne av NKP 1 565 000 kroner fra SUKP. (Beløpet er omregnet i dagens kroneverdi.) Støtten nådde toppen i 1985 da Hans I. Kleven mottok 1 717 831 kroner til sitt parti. SUKP støttet også partiavisen Friheten. I 1986 bevilget politbyrået 531 000 (1996-kroner) til avisen. Pengene ble utbetalt av KGB.

Støtten vedvarte så å si til Sovjetunionens fall. I 1990 mottok Kåre André Nilsen på vegne av NKP et beløp på kr. 990 680,-.

Det er i dag helt forkastelig å henfalle til forargelse over den hemmelige fortjeneste NKP fikk fra Sovjetunionen. Og det gjelder selv om det var klart ulovlig å motta slik støtte (straffelovens § 97 a).

Det viktige er at det blir brakt klarhet i disse sakene – og i så måte har

Sven G. Holtsmark gjort en fortjenstfull innsats.

Løgn

Vi bør ikke nå gi oss til å kritisere NKP-lederne for det de gjorde. Vi kan konstatere at de fleste av dem løy da de bedyret at partiet ikke ble finansiert fra øst. Men vi bør la det bli med det. Bare med den tilføyelsen at det vel nå hadde vært klokt av de NKP-lederne det gjelder, å bidra til å kaste lys over historien.

Lund-kommisjonen har blant annet gjort rede for overvåkingspolitiets virksomhet rettet mot NKP. Rapporten er også på dette området et verdifullt bidrag til belysning av vår nære historie. Men det er viktig i sammenhengen også å få vite mest mulig om NKPs forbindelser med Sovjetunionen.

Jo sterkere NKPs avhengighetsforhold faktisk viser seg å ha vært, jo bedre bekrefter det at norske myndigheters mistanker var berettiget.

Mellom kolonnene i Sven G. Holtsmarks oppstilling av tall for økonomisk støtte trer bildet frem av et parti som er finansiert og styrt fra Moskva.

Det er lett å se at mistanken om dette måtte skremme norske myndigheter på den tiden da forbudet mot å motta partistøtte fra fremmed makt ble vedtatt av Stortinget (1950).

Hard frost

Den kalde krigen hadde slått til med hard frost. Den 1. mars 1949 erklærte NKPs leder, Emil Løvlien, høytide-

lig at NKP ville stille seg solidarisk med Sovjetsamveldets folk og dets kommunistiske parti «såvel i krig som i fred». (Friheten 2. mars 1949.)

Det er et annet spørsmål om det sterkt svekkede NKP kunne representere noen trussel i 1980-årene. Men den store økonomiske støtten viser altså at sovjetlederne la stor vekt på at NKP skulle forsøke å øve innflytelse i trad med sovjetiske interesser.

Og da er det ikke urimelig at overvåkingspolitiet så en mulig fare for rikets sikkerhet. I debatten om Lund-rapporten er det stort sett enighet om at det må foreligge mistanke om straffbare forhold for politiet kan sette i verk straffeprosessuelle tiltak som f.eks. telefonavlytting.

Overvåking og avlytting av NKPs ledelse ble nettopp begrunnet i mistanke om at partiet mottok ulovlig støtte fra Sovjetunionen.

Lund-kommisjonen synes å ha vært mye i tvil om NKP faktisk mottok slik støtte. Resultatet av Sven G. Holtsmarks arbeid er egnet til å feie all tvil til side. Vi kan i ettertid saktens tvile på om det var bryet verdt i 1980-årene å bruke krefter på å overvåke NKPs sentrale folk. Men etter det som nå er avdekket, kan det ikke være tvil om lovligheten av politiets virksomhet.

På dette punktet skulle da uenigheten om det juridiske grunnlaget for overvåkingen være kontant avsluttet.

Olav Versto

AKKURATNA